

VLAAMSE OVERHEID

Omgeving

[C – 2018/14393]

25 SEPTEMBER 2018. — Ministerieel besluit tot de vaststelling van het gebied 'Vallei van de Mombeek en Fonteinbeek en de burcht en het bos van Kolmont' en de 'Spoorwegbedding lijn 23: deel Borgloon-Tongeren' in de landschapsatlas

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 4.1.1, 1°;

Gelet op het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 4.1.6;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 juli 2015 tot vaststelling van de inventarismethodologie voor de landschapsatlas;

Gelet op de bezwaren ingediend tijdens het openbaar onderzoek dat gehouden is van 20 februari tot en met 20 april 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in het beveiligd digitaal bestand van dezelfde datum als dit besluit onder de documentnaam '2018-V13_behandelingadviezenbezwaren';

Gelet op het advies van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed van 14 juni 2018, waarvan de behandeling is opgenomen in het beveiligd digitaal bestand van dezelfde datum als dit besluit onder de documentnaam '2018-V13_behandelingadviezenbezwaren';

Overwegende dat de onroerende goederen die worden opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas erfgoedwaarde bezitten en voldoende goed bewaard zijn;

Overwegende dat de onroerende goederen die worden opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas integraal deel uitmaken van het gebied 'Vallei van de Mombeek en Fonteinbeek en de burcht en het bos van Kolmont' waarvan de waarde als volgt gemotiveerd kan worden:

Archeologische waarde: De burcht van Kolmont is één van de beter bewaarde versterkte sites op de 12de-13de -eeuwse verdedigingslinie van de graven van Loon. Toen de graaf van Loon door huwelijk in het bezit van Kolmont kwam, trof hij daar al een bestaande stenen burcht aan. Deze versterking op een hoogte heeft dus minstens één vroegere bouwfase gekend, die vanuit het historisch onderzoek alleen, niet helemaal geduid kan worden. Voor het overige is de hele regio goed gekend door vondsten uit de Romeinse periode, voor dit gebied specifiek het 2de-eeuwse grafveld bij het Bellevuebos;

Esthetische waarde: Het gevarieerde reliëf dat zo kenmerkend is voor het Haspengouwse overgangsgebied maakt de omgeving aantrekkelijk. De rivierwerking op de verschillende ondergronden van deze gebieden gaf aanleiding tot een sterk versneden en reliëfrijk landschap waarop een gevarieerd landgebruik geënt werd. Door het glooiende reliëf zijn er van op de hoogtes panoramische zichten over het gebied. De valleien wisselen open en gesloten zichten af. Op de rand van de beekvalleien bevinden zich holle wegen op oude wegtracés, zoals de holle weg tussen de Mombeekvallei en het plateau van Piringen (Singelstraat) of de holle weg naar de Herkwinning. De burcht van Kolmont, gelegen in een oud bos boven op een steile helling, en het nabijgelegen door hoogstamboomgaarden omgeven neobarokke kasteel, is dominant in het landschap. De open omgeving tussen kasteel en burchtruïne bewaart één van de aantrekkelijke zichten in de beekvallei die traditioneel half open is geweest. De historische kastelen (kasteel van Rooi, Kasteel Burghoven) en hoeves (de Herkwinning), soms omringd door hoogstamboomgaarden zijn herkenbare en beeldbepalende elementen in de vallei. Stille en rust overwegen in dit gebied dat verder vrijwel vrij is van bebouwing en grote wegen. De omvorming van de oude spoorwegzate Drieslinter – Tongeren tot een recreatieve as die het gebied doorkruist, draagt bij tot de belevingswaarde van het gebied;

Historische waarde: De burcht van Kolmont, opgericht ter verdediging van de grenzen van het graafschap van Loon, is de belangrijkste historische site binnen het gebied. Het relict is representatief voor de (ontstaans)geschiedenis van het graafschap Loon en voor het conflict met het prinsbisdom Luik in dit voormalige grensgebied. Het is een restant van de 12de-13de-eeuwse strijd tussen het graafschap Loon en bisdom Luik om de macht en de invloed in de regio. Van vergelijkbare sites is de burchtsite van Kolmont één van de beter bewaarde. Ook hoeve de Herkwinning en het kasteel van Rooi zijn oude woonplaatsen in de vallei. De kastelen van Kolmont en Burghoven zijn 19de-eeuwse toevoegingen. Zij zijn representatief voor de vestiging van de opkomende gegoede burgerij in het aantrekkelijke Haspengouw. De vijver langs de Singelstraat is een overblijfsel van het historische vijvercomplex bij de inmiddels verdwenen molen van Haren.

De spoorwegbedding van het 19de-eeuwse fruitspoor Drieslinter – Tongeren en de overblijvende, door meidoornhagen omgeven hoogstamboomgaarden herinneren aan de opkomst van de commerciële fruitteelt vanaf het einde van de 19de eeuw. Deze belangrijke periode in de Haspengouwse economische geschiedenis lag aan de basis van de ontwikkeling van het overgangsgebied tussen vochtig en droog Haspengouw als fruitstreek zoals we die vandaag kennen. Langs dit traject zijn het stationnetje van Piringen en de stationsomgeving van Jesseren en de spoorzate nog getuigen van het industriële verleden van de streek.

Het bos van Kolmont dat sinds het einde van de 18de eeuw ononderbroken bebost is gebleven, is een van de bossen met de grootste dichtheid aan zware bomen in Vlaanderen;

Ruimtelijk-structurende waarde

De asymmetrische valleien van de Mombeek en Fonteinbeek zijn belangrijke dragers van de ruimtelijke structuur en slingeren zich als groene linten door het landschap.

Hoeve de Herkwinning, het door hoogstamboomgaarden omgeven kasteel van Burghoven, het kasteel van Rooi en de burchtruiene van Kolmont zijn beeldbepalende elementen in de vallei. De voormalige spoorlijn Drieslinter-Tongeren is in het landschap van op afstand herkenbaar aan de opgaande bomen en struiken in de berm, een belangrijk lineair element dat het gebied van oost naar west doorsnijdt;

Wetenschappelijke waarde

De valleien van de Mombeek en Fonteinbeek zijn typische voorbeelden van asymmetrische valleien, met een steile oosthelling en een zwakke westhelling, die tijdens de laatste ijstijd werden gevormd. De steile oosthelling komt heel uitgesproken voor langs de Singelstraat tussen Haren en Piringen -tevens holle weg- op de overgang tussen de Mombeekvallei en het plateau van Piringen. De vorming van asymmetrische hellingen is representatief voor de leemstreek. De steile hellingen en versnijdingen als gevolg van bronerosie -heel goed waarneembaar rond Kolmont- typeren de reliëfvorming in het overgangsgebied tussen droog en vochtig Haspengouw. De relictten van de hoogstamboomgaarden in het gebied bevatten mogelijk nog oude en zeldzame fruitvariëteiten die typisch zijn voor de streek en aangepast aan de lokale omstandigheden. Onderzoek van deze rassen is voor de hedendaagse fruitteelt van belang voor het ontwikkelen van nieuwe, meer ziekteresistente rassen;

Overwegende dat de opname van de 'Spoorwegbedding lijn 23: deel Borgloon-Tongeren' in de vastgestelde landschapsatlas als volgt gemotiveerd kan worden:

Historische waarde: Herinnert aan de 19de-eeuwse uitbreiding van het spoorwegnetwerk en in het bijzonder aan de ontsluiting van Haspengouw voor het transport per spoor van landbouwproducten en fruit. De opkomst van de commerciële fruitteelt vanaf het einde van de 19de eeuw lag aan de basis van de ontwikkeling van de fruitstreek zoals die vandaag gekend is. Langs dit traject zijn het stationnetje van Piringen, de gebouwen van de voormalige fruitverwerkende industrie in Borgloon, de stationsomgeving van Jesseren en de spoorzate nog getuigen van het industriële verleden van de streek. Kenmerkend is het hakhout in de berm van de voormalige spoorwegbedding, dat getuigt van het vroegere voor spoorwegen zo typische hakhoutbeheer;

Ruimtelijk-structureerende waarde: De voormalige spoorlijn Drieslinter-Tongeren is in het landschap van op afstand herkenbaar als een groen, biologisch waardevol, lineair element in het landschap. Het doorsnijdt de streek van oost naar west en structureert de omgeving;

Esthetische waarde: De afwisseling van open en gesloten zichten en het reliëf vergroten de belevingswaarde van het omliggende landschap,

Besluit :

Artikel 1. De onroerende goederen opgenomen in het beveiligd digitaal bestand onder de naam '2018-V13_artikel1' worden opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas, vermeld in artikel 4.1.1, 1°, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Art. 2. De vastgestelde landschapsatlas is in de vorm van een gegeoreferentie GIS-laag beschikbaar op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Brussel, 25 september 2018.

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,
G. BOURGEOIS